

* RECENZE *

Slavistika a komparatistika

Kosanović, B: Slavističke komparativne teme. Novi Sad 2006.

Charakteristiku struktury a pojetí své nové knihy vystihl v krátkém úvodu srbský slavista a především rusista a komparatista Bogdan Kosanović sám: v návaznosti na knihu *Rasprave iz ruske književnosti* (Novi Sad 1994) tu nejdeme jak interdisciplinární srovnávací práce v první části, tak studie meziliterární, typologické a recepční v dalších. A to nám ještě autor slibuje k tisku připravit knihy o srbské recepci A. S. Puškina a o ruské poezii první světové války na srbská a černohorská témata.

Kosanović začíná o komparatistice obecně a slavistice zvláště (s. 15 n.) a je podnětné, jak je jeho pojetí současné literární vědy vyhraněné, i to, co z něho vypouští; odvolávky na J. Mukařovského ukazují na to, kterak mohl strukturální a strukturálně sémiotický přístup oplodnit a změnit historicko-pozitivisticky laděnou komparatistiku, byť právě Mukařovský nepsal de facto o ničem jiném než o české literatuře, a že právě strukturální škola byla plochou, na níž se sváděl boj o uplatnění jak komparatistiky, tak axiologie a fenomenologie (R. Wellek, R. Jakobson). Interdisciplinarita a meziliterárnost jsou dalšími milníky na cestě srovnávací literární vědy, které Kosanović nemůže nebrat v úvahu, stejně jako nepomíjí ani způsoby literárních modifikací (viz pojetí J. Hrabáka), jako jsou adaptace, aluze, variace, imitace, impuls, plagiát, reminiscence, filiace, citát či koneckonců překlad. Typologii chápe jako hledání různých analogií; pro slovanskou komparatistiku je v poslední době zásadní komparatistika recepční.

V interdisciplinárním oddílu zkoumá autor nejprve recepci srbských měst v cestopisu D. N. Bantiše-Kamenského (*Путешествие в Молдавию, Валахию и Сербию*, Moskva 1810); jde tedy o práci literárněvědnou (srovnávání s N. M. Karamzinem), ale i etnologickou, historiografickou a architektonickou či uměnovědnou. Ruskou reflexi srbských národních svátků v Novém Sadu, konkrétně článkem Nila Popova, se zabývá v další studii; následuje pak stať o reflexi ruské a černohorské reality v ruském tisku, zejména v období první světové války, v čemž pokračuje i analýza srbského tématu v ruské poezii stejného období. Překlady náboženské literatury z ruštiny do srbského se zabývá v další studii, v níž zohledňuje různé aspekty včetně ortografického, onomastického, lexikálního a sémantického.

Meziliterární oddíl nabízí tematologické srovnání Puškinova pojetí Mazepy v širokém evropském kontextu, rozbor vztahu A. Bloka k V. Karadžičovi na základě jeho juvenilního pojednání; kontaktologickou partii pak uzavírají stati o reminiscencích srbského literáta S. Vinavera z ruské literatury a rozbor názorů Iva Andriće na ruskou literaturu (s významným místem pro M. Gorkého). Typologickou partii zahajuje klasická personalistická studie *Njegoš a Puškin* (s. 147-164), trilaterálně zaměřený esej *Ivan Franko a srbská spisovatelé o Maximu Gorkém*, analýza textu L. Miciće ve vztahu k avantgardnímu dra-

matu a neobyčejně barvitá práce a současně hypotéza: život ruského emigranta Dometije Kuzmiče Kopejkina a jeho možná reflexe v životě literárních postav M. Šolochova; typologický ráz má analýza bělehradského kongresu ruských spisovatelů a novinářů a moskevského prvního sjezdu sovětských spisovatelů, v níž autor ukazuje na jejich význam pro srbskou literaturu, ale také na formulaci otázky, zda je jedna ruská literatura, nebo dvě, jež byla zodpovězena až na konci 20. století.

V partii o srbské recepci ruské literatury vévodí *F. M. Dostojevskij na scéně Národního divadla v Novém Sadu*; postupně se do centra pozornosti dostává A. N. Ostrovskij v režii Jurije Lvoviče Jovina-Rakitina (1882-1952) také v Novém Sadu, srbsko-chorvatští zenitisté (čas. Zenit vycházel od r. 1921 v Záhřebu, pak 1924-1926 v Bělehradě) a tvorba ruského futuristy Grigorije Pletnikova, Jeseninův imażinismus a srbské interview Leonida Leonova.

Pro srovnávací literárněvědnou slavistiku Bogdana Kosanoviće je příznačná jistá tradicionalistická zdrženlivost vůči radikálním metodologiím; jeho teoretickou mřížkou prochází jen to, co je podle něho funkční, nikoli vše za každou cenu; jeho obraz srovnávací literární vědy je proto vyvážený a víceaspektový. Typická je také rusko-srbská inklinace daná Kosanovićovým rusistickým školením. A pak je tu nápadné, kolik místa věnuje – kromě specifického tématu první světové války, což ho sblíží s naším M. Zahrádkou – tradičním autorům spíše realistické nebo novorealistické ražby (A. N. Ostrovskij, M. Gorkij, M. Šolochov, L. Lenov) a jak to vše umně prokládá modernou a avantgardou. Kasanovićův rukopis je v tom unikátní, uvážlivý; jeho pojetí komparatistiky vzbuzuje důvěru a jeho závěry opřené o pečlivou textovou analýzu mají – zdá se – trvalejší platnost.

Ivo Pospíšil

Číst Čechova „klasicky“ nebo jinak?

Jak čteme ruské klasiky. Příspěvky z konference věnované 100. výročí úmrtí A. P. Čechova Ed. Radka Hříbková a Marta Hrabalová. Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, Praha 2005, 218 stran.

Sborník shrnuje příspěvky přednesené na pražské konferenci věnované 100. výročí úmrtí A. P. Čechova – spisovatele, o jeho významu pro světovou dramatickou stejně jako prozaickou tvorbu asi nemá smysl ztrácet slovo. O to možná větší jsou očekávání při otevření sborníku, a proto o něm nebudeme referovat jen přehledově, ale zastavíme se krátce u každého z příspěvků.

Sborník po kratičkém vyznání Jana Kačera otvírá stat' Zdeňka Mathausera, v níž na Čechovovo dílo aplikuje kategorie Heideggerovy filozofické koncepce, především rozladěnost, čímž míní celkové „ladění“ charakteristické pro spisovatelovu tvorbu a nabývající kromě filozofického významu i estetickou dimenzi. Zatímco Mathauser chápe Čechova v tom, že neměl rád, když do jeho her někdo „vnášel něco zvenčí“ (s. 15), Lenka Jungmanová ve svém příspěvku oceňuje právě výrazné proměny interpretace spisovatelových her v inscenacích Petra Lébbla. Teatrologicky zaměřené příspěvky pokračují – Čechovovy inscenace v českém prostředí druhé poloviny 20. století sleduje a Morávkovy inscenace cení Alena Morávková, v polském kontextu pak celé 20. století bilancuje Andrzej Ksenicz. U dramatiky zůstává i Ivana Ryčlová, když porovnává Čechovova dramata s tvorbou Jiho-